

Till Konstitutionsutskottet

Begäran om granskning av dåvarande socialministern Göran Hägglund samt efterföljande statsråd med ansvar för hanteringen av riksnormen i försörjningsstödet.

Försörjningsstödet ska tillgodose hushållets mer regelbundna utgifter per månad och består av riksnormen samt faktiska skäligena kostnader för boende, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor, fackförening och a-kassa. Riksnormen gäller för hela landet och är en miniminivå för de behov som riksnormen ska täcka. Riksnormen innehåller kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning och telefon, och slås årligen fast av regeringen genom beslut om socialtjänstförordningen (2001:937).

Socialtjänstlagen (2001:453) 4 kap. 3 § slår fast att ”Skäligena kostnader enligt första stycket 1 ska i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion.”. De närmare föreskrifterna finns i Socialtjänstförordningen (2001:937) 2 kap.1 § som anger att ”Riksnormen för beräkning av skäligena kostnader enligt 4 kap. 3 § första stycket 1 socialtjänstlagen (2001:453) grundar sig på Konsumentverkets senaste pris- och konsumtionsundersökningar och delas upp på olika hushållstyper och åldersintervaller.”.

Riksnormen infördes 1998 och kopplades då till Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar. Mellan 1998 och 2003 följde den årliga uppräkningsen av riksnormen Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar. Åren mellan 2003 och 2006 gjordes vissa avsteg från Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar vid uppräkningsen av riksnormen, men man tog fortsatt hänsyn till dem.¹

Sedan 2006 har riksnormens utveckling enbart följt KPI istället för Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar.² Riksnormen har därmed inte beräknats på ”grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion” eller grundat sig på ”Konsumentverkets senaste pris- och konsumtionsundersökningar”, vilket väcker frågan om denna hantering är i enlighet med Socialtjänstlagen (2001:453) och Socialtjänstförordningen (2001:937).

Syftet med att grunda riksnormen på Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar framgår av propositionen bakom införandet av riksnormen (prop. 1996/97:124). Propositionen anger att ”Regeringen anser att försörjningsstödet nivå även fortsättningsvis bör grunda sig på de konsumtions- och prisstudier som Konsumentverket gör. Beloppen för de olika konsumtionsposterna som ingår i försörjningsstödet schablon bör sedan årligen justeras utifrån de reala förändringar som sker för de olika posterna.”. Genom att räkna upp posterna i riksnormen med KPI istället för Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar har riksnormen ökat betydligt mindre än de faktiska kostnader den ska täcka. Om riksnormen hade skrivits upp utifrån Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar, i enlighet med gällande rätt och de uttalade intentionerna i propositionen, hade en ensamstående utan barn varit berättigad till ca 2 000 kronor mer per månad 2023 än vad nu är fallet. För en ensamstående med ett barn är försörjningsstödet, i och med avsteget från gällande rätt, omkring 3 000 kronor för lågt per månad, och för sammanboende med två barn uppgår det uteblivna bidraget till närmare 6 000 kronor per månad.

Den nuvarande regeringen anger i all sin kommunikation angående riksnormen att den skrivs upp utifrån Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar, ibland tillsammans med KPI, men

¹ Socialstyrelsen (2009) Normer för ekonomiskt bistånd (socialbidrag) 1985–2005

² RUT 2023:261

aldrig enbart med KPI. Till såväl SR³ som tidningen Syre⁴ har regeringen inte velat svara på hur riksnormen räknas upp:

Att granska och bedöma lagstiftningens efterlevnad är i huvudsak en uppgift för domstolsväsendet. Mig veterligen har denna fråga dock inte prövats den vägen, trots att förfarandet pågått under lång tid. Det beror sannolikt på att den som är missnöjd med nivån på sitt försörjningsstöd överklagar kommunens beslut och inte det regelverk staten beslutar om och som kommunerna har att följa. Av den anledningen anser jag att KU bör granska hanteringen av riksnormen.

Det yttersta ansvaret för omläggningen av hur frågan har hanterats bör anses vila på dåvarande socialminister Göran Hägglund, men statsråd med ansvar för frågan sedan dess bör också granskas.

Mot denna bakgrund anser jag att konstitutionsutskottet bör granska om dåvarande socialminister Göran Hägglund och efterföljande ansvariga statsråd genom sina förfaranden agerat i enlighet med Socialtjänstlagen (2001:453) och Socialtjänstförordningen (2001:937) vid hanteringen av riksnormen i försörjningsstödet.

Stockholm den 2023-06-26

Maj Karlsson (V)

³ <https://sverigesradio.se/artikel/dyrare-for-socialbidragstagare>

⁴ <https://tidningensyre.se/2023/30-april-2023/regeringen-vagrar-forklara-det-laga-forsorjningsstodet/>